

MEMORIJALNA STABLA
u kulturnom krajoliku Tuzlanske regije

ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE
KULturno-HISTORIJSKOG I PRIRODNOG
NASLIJEĐA TUZLANSKOG KANTONA

MEMORIJALNA STABLA

u kulturnom krajoliku Tuzlanske regije

Izdavač

*JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona
JU Muzej istočne Bosne Tuzla*

Autori izložbe i kataloga

*mr.sc. Kasim Memić, viši kustos-biolog
mr. Semir Hadžimusić, doktorant-historičar
mr.sc. Rusmir Djedović, dipl. geograf*

Recenzenti kataloga

*Prof.dr. Avdul Adrović
Prof.dr. Semir Ahmetbegović
Prof.dr. Sead Selimović*

Dizajn

Seid Šehanović, dipl.ing.arh.

Štampa

Printas

Tiraž

100

Tuzla, novembar 2020. godine

MEMORIJALNA STABLA

u kulturnom krajoliku Tuzlanske regije

ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE
KULTURNO-HISTORIJSKOG I PRIRODNOG
NASLIJEĐA TUZLANSKOG KANTONA

Tuzla, novembar 2020. godine

Tuzlansko područje obiluje spomenicima prirodne baštine. Među njima posebno mjesto zauzimaju stara stabla za koja postoji potencijalni interes u naučnoj javnosti. Sem toga, neka stara stabla predstavljaju i memorijalne spomenike, te imaju svoju vrijednost kao dio kulturnog krajolika. Navedena stabla se nalaze uz dobra kulturno-historijskog naslijeđa, uz ili u neposrednoj blizini sakralnih objekata, grobalja, mezarja, nekropola sa stećcima i drugo. Ona su zapis o minulim vremenima. Pod tim stablima su kroz različite historijske periode održavani različiti događaji, zborovi, donošene značajne odluke. Sa turističkog aspekta, mnoga stabla svojim habitusom, starošću i izgledom privlače pažnju brojnih turista, dio su kulturnog krajolika, prepoznatljivi su dio identiteta grada, spomenika, lokaliteta, ali i građana.

Od 1983. godine do danas Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona je evidentirao i valorizovao preko trideset lokaliteta na kojima se nalaze pojedinačna memorijalna stabla ili grupe stabala, parkovi, perivoji, arboretumi. Najpoznatiji primjer memorijalnog stabla na području tuzlanske regije se nalazi na području grada Tuzla. Radi se o starom hrastu lužnjaku (*Quercus robur* L.), koji je stoljećima svjedok vremena, ljudi i događaja. Ovo memorijalno stablo kod Osnovne škole "Kreka" Zavod je evidentirao 1987. godine, kada su utvrđene i provedene mjere zaštite.

Brizi za očuvanje starih stabala prije se pridavala neznatna pažnja. Bilo je pokušaja da se ona zaštite kao i dobronamjernih prijedloga ljubitelja prirode i istaknutih stručnjaka, ali se dosta toga završilo na administrativnim aktima.

Iako dendroflora ovoga tipa posjeduje naučnu vrijednost, ista je bila tema vrlo malog broja stručno-naučnih opservacija. U današnje vrijeme kada se u modernom svijetu izvode konzervatorski zahvati na zaštiti dendroflоре pokazala se potreba da se o tome upozna i šira javnost.

Ovaj projekat koji zajednički izvode JU Muzej istočne Bosne Tuzla i JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona je podrazumjevaо terensko evidentiranje lokaliteta i dokumentovanje stanja pojedinačnih dobara (memorijalnih stabala). Stručni tim je obišao dvadeset lokaliteta širom Tuzlanske regije, od kojih su valorizovani i putem izložbe i kataloga prezentovani karakteristični primjerci memorijalnih stabala, koji su upečatljivi simboli kulturnog krajolika.

Stabla koja su obuhvaćena ovim projektom rezultat su rada prethodnih generacija koje su sadnjom istih oblikovale životni prostor, posebno oko značajnijih kulturno-historijskih objekata, dajući time doprinos očuvanju kulturnog pamćenja i oblikovanja kulturnog krajolika. Po uzoru na naše pretke, ova generacija treba nastaviti čuvati stara stabla, ali i saditi nova koja će novim pokoljenjima predstavljati memorijalna stabla. Na ovaj način sačuvati će se kulturno pamćenje i potaknuti kako pojedinca, tako i društvenu zajednicu na razvijanje ekološke svijesti o održivom suživotu sa prirodom.

Ovo je prvi korak. u postupku u kojem se putem upoznavanja šire javnosti sa značajem ovih dobara prirodne baštine, skreće pažnja na potrebu njihove dalje stručno-naučne valorizacije, zaštite i prezentacije.

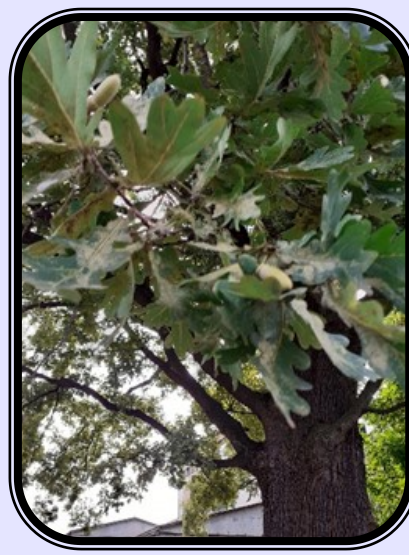

STARI HRAST KOD OSNOVNE ŠKOLE KREKA, TUZLA

Prilikom terenskog rada, Tuzla, septembar 2020.

Hrast lužnjak
- *Quercus robur* L.

Latinsko ime roda *Quercus* potiče od keltske riječi *quer* (lijepo) i *cuer* (drvo), ili iz grčke riječi *kerchein* (hrapav), zbog hrapave kore debla. Ime vrste *robur* (snaga) bilo je ime kod Rimljana za vrstu.

Hrast je bjelogorično drvo iz porodice *Fagaceae*. Narodni nazivi za hrast lužnjak su dub, gnjilec, hrastovina, lužnik, rani hrast, rošnjak. Dosta varijabilna vrsta, zahtijeva duboka, glinovita ili pjeskovita, plodna, pretežno vlažna zemljišta, sa visokim nivoom podzemne vode. Teže uspjeva na plitkom i suhom zemljištu. Zato su lužnjakova staništa pretežno na iluvijalno-deluvijalnim zemljištima nizinskim ili blago brežuljkastih terena. Najvrijednije memorijalno soliterno stablo hrasta na području grada Tuzle nalazi se kod Osnovne škole „Kreka“ (nekada „Franjo Rezač“) u Tuzli. Impozantnih je dimenzija, obim debla mjereno na prsnoj visini iznosi cca 670 cm. Voluminozne je krošnje i starosti preko 300. godina. Kao spomenik prirode, 1987. godine je registrovan od strane Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzla. Ovo monumentalno memorijalno stablo je ostatak nekadašnjih čuvenih hrastovih šuma Posavine i Slavonije.

STARI HRAST KOD PRAVOSLAVNOG HRAMA U POŽARNICI

Lipa - *Tilia* sp.

Prilikom terenskog rada, Požarnica, oktobar 2020. godine

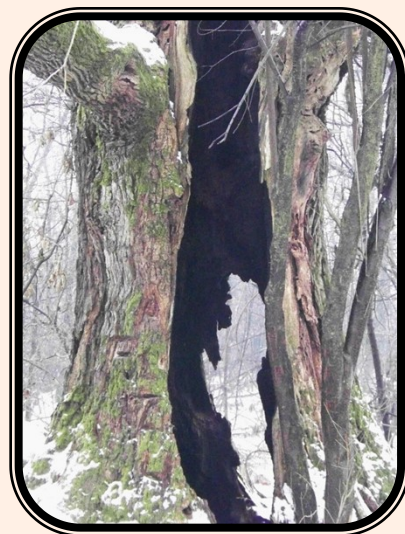
Osim starog hrasta u dvorištu hrama se nalazi i staro stablo lipe.

Na obroncima planine Majevice, na udaljenosti od cca 8 km istočno od Tuzle, uz magistralni put Tuzla-Bijeljina, a na ušću rijeka Kovačice i Jošanice, smješteno je naselje Požarnica.

Prirodno-graditeljska cjelina pravoslavne crkve Vaznesenja Gospodnjeg sa starim hrastom u Požarnici od 2009. godine ima status nacionalnog spomenika Bosne i Hercegovine. Hram je sagrađen 1896. godine. Na udaljenosti od cca 70 m južno od crkve, nalazi se višestoljetni hrast. Obim debla mjereno na prsnoj visini iznosi cca 505 cm, a širina krošnje hrasta iznosi cca 25 metara. Na stablu su vidljiva oštećenja koja su zahvatila koru, kao i pojedine grane krošnje. Stepenn oštećenosti ovog stabla zahtijeva što urgentniju reakciju u cilju njegove zaštite i produženja životnog vijeka. Osim starog hrasta u dvorištu hrama se nalazi i staro stablo lipe.

„PASAČKI DIV“ (STARI HRAST U PASCIMA), GRAD TUZLA

Hrast lužnjak
- *Quercus robur* L.

Kao spomenik prirode – dendrološke rijetkosti i starosti oko 330. godine ovo stablo je evidentirano od strane Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona 1987. godine. I za vrijeme evidentiranja bila je vidljiva šupljina u deblu hrasta. Promjer šupljine hrasta bio je 3,15x4,05, površine oko 12 m². Stablo je u međuvremenu dodatno oštećeno vatrom, te je usljed odlaganja jalovine došlo do zasipanja starog hrasta, da bi u maju 2012. godine (u 355 godini starosti) stablo bilo posječeno.

STARA LIPA KOD BIJELE DŽAMIJE U GORNJOJ TUZLI

Bijela ili srebrena lipa - *Tilia tomentosa* L.

Lipa, biljni rod iz porodice sljezovki, čija stabla dosežu visinu od 25 do 30 metara, a starosti i do nekoliko stotina godina. Cvijetovi lipe su mali, zelenkasto žute boje, ugodnog mirisa i grupisani u kitama. Stari Slaveni su živjeli u lipovim šumama. Lipa se spominje kao sveto slavensko drvo. Vjerovali su da lipa čuva čovjeka od zla i uroka. Pripadnici crkve Bosanske su se također okupljali ispod starih lipa (molitvišta, zborišta), a i prve džamije su građene uz stogodišnje lipe. Stara lipa nalazi se u haremu Bijele (Balibegove) džamije u Gornjoj Tuzli, Grad Tuzla. Džamija je sagrađena 1533. godine i nalazi se na Privremenoj listi nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine. Stara (bijela) lipa baštini višestoljetnu tradiciju stare džamije i gornjotuzlanske čaršije. Radi se o soliternom stablu, visine preko 25 metara, iz nepoznatih razloga je relativno oskudne krošnje.

INSTITUT U TUZLI

ARBORETUM, INSTITUT, MILADIJE, Grad Tuzla

dendroflora u granicama kompleksa
u Miladijama

1:500

Na zapadnom ulazu u grad Tuzla smješten je kompleks sa vrijednom dendroflorom u granicama Instituta u naselju Miladije. On baštini veoma dugu historiju kultiviranja i njegovanja. Ovaj lokalitet sa ishodnom begovskom kućom od 18/19. stoljeća njeguju i kultiviraju članovi poznate tuzlanske familije Tuzlića. Početkom 20. stoljeća to nastavlja nasljednik poznati tuzlanski gradonačelnik Sead beg Kulović. Krajem 80-tih godina XX stoljeća Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona je kompleks pored Instituta proglasio zaštićenim prirodnim dobrom. Analizirajući sastav dendroflore (raspored primjeraka prikazan na mapi) u ovom kompleksu koju je izvršio Zavod tokom 2005. godine konstatovano je iznimno bogatstvo različitih primjeraka dendroflore koji čine vrijedan kompleks pejzažnog parka.

Terenskim obilaskom 2020. godine konstatovano je da ova površina ne odaje najpovoljniji utisak na posjetioca. Dendroflora još uvijek svojom vitalnošću i izgledom predstavlja veliku prirodnu vrijednost koju zajednica treba da revitalizira u uslovima današnjice i dovede u punu biološku, estetsku i turističko-rekreacijsku funkciju. Inventarizacijom dendroflore registrovani su slijedeći podaci: crnogorično drveće (ukupno 11 vrsta: obična smreka/smrča, pančičeva omorika, crni bor i dr.), bjelogorično drveće (20 vrsta: javor gorski, breza, grab, divlja trešnja, lipna sitnolisna i dr.), crnogorično i bjelogorično grmlje.

STARI ORAH KOD ČAMDŽIĆA KUĆE U PURAČIĆU

Orah
- *Juglans regia* L.

Čamdžića kuća u Puračiću predstavlja jednu od rijetkih sačuvanih brvnara sa čardakom među rogovima u Bosni i Hercegovini. Nalazi se u ulici Avde Mujkića, u Čamdžića mahali na brežuljku zapadno od centralnog dijela puračke čaršije. Cjelokupna konstrukcija kuće je izvedena u drvetu, osim kamenih temelja. U vlasništvu je familije Čamdžić još od sredine 19. stoljeća.

U dvorištu, neposredno uz kuću nalazi se stari orah, koji baštini tradiciju života u ovoj bosanskoj kući i avliji više od dvije stotine godina.

Latinsko ime roda *juglans* je skraćeno od *Jovis* (Jupiter) i *glans* (žlijezda) što se prevodi kao Jupiterov žir. Ime vrste *regia* potiče od riječi *regis* (kralj), te znači kraljevski, zbog cijenjenih plodova u usporedi s drugim srodnim vrstama. Zbog staništa i porijekla u Maloj Aziji poznat je i pod nazivom Perzijski orah. To je drvo visoko 10-40 m, sa šiljastim listovima dugim 20-30 cm. U Evropi se uzgaja kao jestiva biljka ili rijede kao ukrasna vrsta u parkovima. Otporan je na gradska onečišćenja, brzo raste, a može živjeti do 400. godina. Mnogostruka je korist od oraha: plod u ishrani, list u fitoterapiji i stablo kao vrijedno tehničko drvo.

ALEJA PLATANA, LUKAVAC

Intervencijom 2017. godine izvršeno je orezivanje stabala platana u Lukavcu, koji nakon oporavka postepeno vraćaju svoj stari sjaj.

Platan istočni
- *Platanus orientalis* L.

Od austrougarskog perioda uprave Bosnom i Hercegovinom, stabla platana se sade u alejama mnogih bosanskih gradova. Gradsko područje Lukavca decenijama krasi aleja platana koja se proteže od Petraka na jugu, duž cijele Septembarske ulice, preko trga Slobode, a zatim ulicom Patriotskog fronta ka sjeveru. Platan je listopadno drvo koje naraste do visine četrdeset metara. Izvorno dolazi iz područja istočnog Sredozemlja. Širokog je debla i krošnje, a karakterizira ih kora koja se ljušti u ljuskama. Nije osjetljiv na ispušne plinove i gradsku prašinu. Ovo drvo je poznato odavno po svojim vrijednostima u smislu hlada, ogrijeva, ljekovitosti, a po svom krupnom habitusu(izgledu) uvijek je izazivalo divljenje. Može da doživi starost i do dvije hiljade godina. Smatralo se svetim drvetom na Kavkazu, u islamskim zemljama može se naći na brojnim mozaicima u džamijama, kao i na iranskim minijaturama. Grčka mitologija također smatra platane svetim stablima.

HRASTOVA ŠUMA KOD STARE DRVENE DŽAMIJE U PRILUKU

Hrast lužnjak
- *Quercus robur* L.

Prirodno-graditeljska cjelina drvene džamije u naselju Priluk, Grad Živinice proglašena je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine 2013. godine. Sa istočne strane graniči sa mjestom Šerići, sa njegove zapadne strane nalazi se mjesto Poljice. Sa sjeverne strane od naselja formirano je vještačko jezero Modrac, a sa juga naselje se graniči sa šumskim masivom Konjuh – Dubrave . Prirodno graditeljska cjelina nalazi se u hrastovoj šumi na udaljenosti od oko 200 metara zračne udaljenosti od centra sela. Nacionalni spomenik čine: drvena džamija, harem sa mezarjem i hrastova šuma koju čini 145 stabala hrasta lužnjaka. Džamija u Priluku sagrađena 1735/1736. godine u potpunosti baštini tradiciju gradnje drvenih sakralnih objekata.

Hrastovi u haremu džamije u Priliku imaju starost preko 100 godina. Njihova visina iznosi preko 40 metara. Ova grupacija hrasta predstavlja jedan je od rijetkih preostalih rezervata koji je ostao sačuvan od bogatog šumskog kompleksa hrastove šume kakav je nekada postojao u dolini rijeke Spreče.

GRAČANIČKE LIPE

Lipa malolisna, kasna
- *Tilia cordata* Mill.

Jedna od znamenitosti Gračanice i okoline je i višestoljetna tradicija poštovanja drveta lipe. Oduvijek su pored starih lipa Gračanlije obavljale vjerske obrede i zijarete. Ispod jedne stare lipe u mahali Hadži Džafer mještani su stoljećima klali kurbane. Zbog velikog poštovanja te lipe cijela mahala se nazvala Lipa mahala. Čuvane su lipe u gračaničkoj čaršiji koje gračanlije poštuju od najstarijih vremena. Svakako je najpoznatija stara lipa pored Ahmet-pašine, Bijele ili Čaršijske džamije. Veoma je varijabilna vrsta. Nije naročito izbirljiva u pogledu kvaliteta zemljišta, ali najbolje uspijeva na dubokom, rahlom i bogatom krečnjačkom zemljištu. Često se sadi kao ukrasno drvo u parkovima i drvodredima. Malolisna je veoma medonosna i cijenjena u pčelarstvu, a cvijetovi (*Flores Tiliae*) se upotrebljavaju u ljekovite svrhe.

VRBA, STARI GRAD GRADAČAC

Salix babylonica L.

Gradačac leži u plitkoj kotlini oko rječice Gradašnice, ispod krajnjih obronaka bosanskih planina i predstavlja raskršće puteva za Šamac, Tuzlu, Gračanicu i Brčko. Kompleks Starog grada u Gradačcu je utvrđenje, građeno u osmansko doba. Ime Gradina, kako se zove lokalitet na kome se nalazi ovaj kompleks, odaje mnogo starije porijeklo. Graditeljska cjelina Stari grad u Gradačcu proglašena je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine 2004. godine. Nacionalni spomenik čine: bedemi, objekti unutar bedema - Gornji grad sa kulom Husein- kapetana Gradašćevića i Donji grad sa sahat-kulom, zgradom Gradske biblioteke, radio-stanice i muzeja, zgradom gimnazije i predmetima iz muzejske zbirke.

U ambijentalnoj, prirodno-graditeljskoj cjelini Starog grada u Gradačcu nalazi se različiti primjerci dendroflоре, među kojima se posebno estetskim kvalitetom isticalo stablo žalosne vrbe, starosti oko stotinu godina.

Žalosna vrba je listopadno stablo iz porodice vrba, koje naraste do 25 m visine tvoreći široku i gustu krošnju. Ime vrste *babylonica* ukazuje na babilonsko područje drevne Mezopotamije za koje se smatra da je domovina biljke. Uzgaja se u Evropi, Sjevernoj Americi i Australiji, često se sadi u parkovima kao soliter. Epitet žalosna vrba dobila je zbog visećih grana.

GRADSKI PARK U SREBRENIKU

Hrast lužnjak
- *Quercus robur* L.

Hrast kitnjak
- *Quercus petraea* L.

Grupa stabala hrasta u središtu grada Srebrenika jedan je od ostataka čuvenih hrastovih šuma Posavine i Slavonije.

Namjenski oblikovana parkovska površina predstavlja spoj prirodnih i kulturnih elemenata, te se može uzeti kao primjer perivoja. Mješovita sastojina dendroflore, a posebno hrasta dominira ovom cjelinom u čijem centru se nalaze spomenici antifašizma. Stabla čija visina prelazi dvadeset metara predstavljaju monumentalne spomenike prirode.

STARA LIPA KOD KULE GRADAŠČEVIĆA U BIJELOJ, BRČKO

Velelisna lipa
- *Tilia platyphyllos* L.

Na brežuljku ispod sela Bijela, na ivici Posavine, nalazi se graditeljska cjelina, poznata kao Kula Gradašćevića. Ona je bila u vlasništvu jednog od ogranaka ove familije, potomaka Osman-paše Gradašćevića, brata Husein-kapetana.

Soliterno stablo lipe u Bosanskoj Bijeloj kod Brčkog koje se nalazi neposredno uz staru kulu starosti je oko dvije stotine godine. Prvi dojam ne odaje stvarno stanje u kome se nalazi stablo. Uticaj zuba vremena se ogleda na već poprilično oronuloj krošnji i stablu u čijem središtu je formirana praznina koja ukazuje da je životni vijek stabla upitan.

Lipe su poznate kao medonosne biljke (lipov med), a iz cvatova se priređuje čaj. Drvo, lipovina, upotrebljava se u rezbarstvu, tokarstvu, stolarstvu, kolarstvu, u proizvodnji furnira, za unutrašnje uređenje, modele, kalupe, igračke, sanduke, za izradu muzičkih instrumenata, za proizvodnju drvenog uglja.

STARI HRAST KOD TURBETA U VELINOM SELU, ČELIĆ

Hrast lužnjak
- *Quercus robur* L.

Pored poznatog turbeta neposredno pored Velinog Sela na obroncima Majevice ka Posavini nalazi se očuvan primjerak starog stabla hrasta. Ovaj hrast se nalazi pored stare trase karavanskog puta Dolnja Tuzla-Brčko i zajedno sa turbetom kao kultnim mjestom čini skladan kompleks memorijalnog lokaliteta.

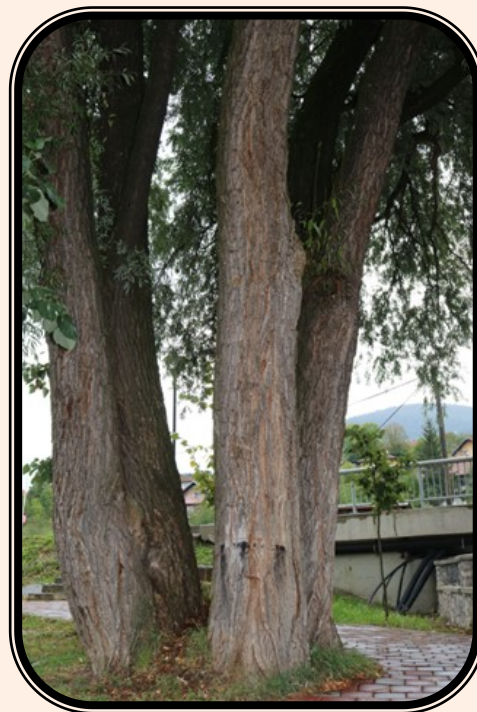
Zub vremena je ostavio ožiljke na višestoljetnom stablu hrasta lužnjaka u Velinom Selu kod Čelića, koje je oskudne krošnje i vidljivih oštećenja na samom stablu.

VRBA KOD STARE POŠTE U KLADNJU

Vrba - *Salix alba* L.

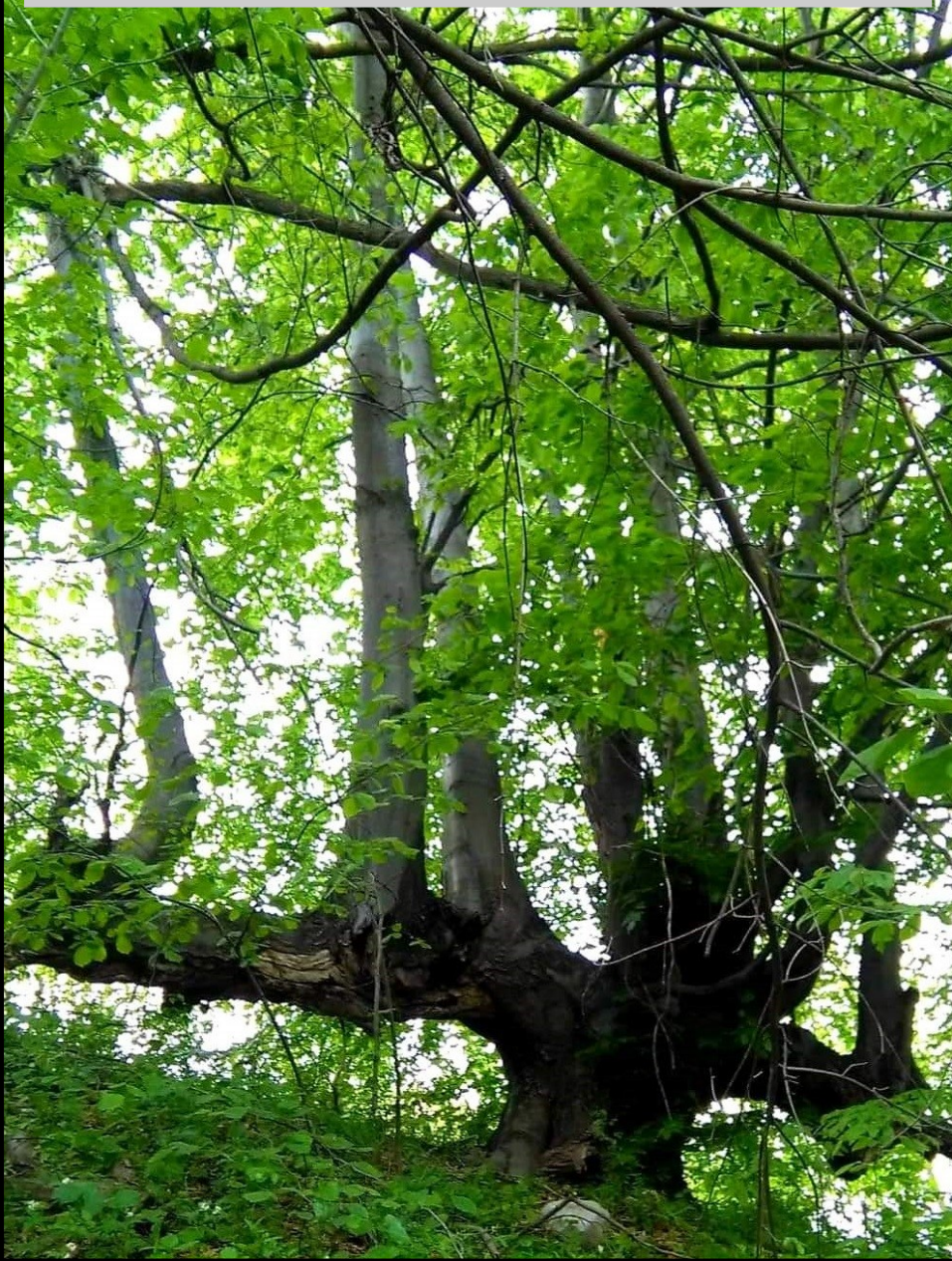

Zgrada je podignuta u periodu Austrougarske uprave oko 1900. godine i prvobitno je služila kao školski objekat. Godine, 1954. objekat je dograđivan, te od tada služi kao pošta. Objekat se nalazi na obali živopisne rijeke Drinjače, koga okružuju različite vrste dendroflora, koje zajedno čine kulturni krajolik Kladnja. Od vrsta izdvaja se primjerak bijele vrbe sa pet stabala koja polaze iz jedne osnove, starosti oko stotinu godina.

Vrbe su rod bjelogoričnog drveća i grmlja iz porodice *Salicaceae* (vrbovki). Naraste do 20 m visine, tvoreći veliku, široku, prozračnu krošnju. Deblo je nepravilno, prosječnog promjera do 1,5 m, grane su horizontalne. Širom svijeta postoji oko 660 vrsta vrba, a prvenstveno žive na vlažnim tlima u hladnijim područjima sjeverne hemisfere.

Uprkos izvedenim radovima na uređenju platoa oko samog stabla u Kladnju, ono se još uvijek nalazi u veoma dobrom stanju, uz potrebu daljeg monitoringa i zaštite istog.

STARA BUKVA, GORNJE PETROVICE, KALESIJA

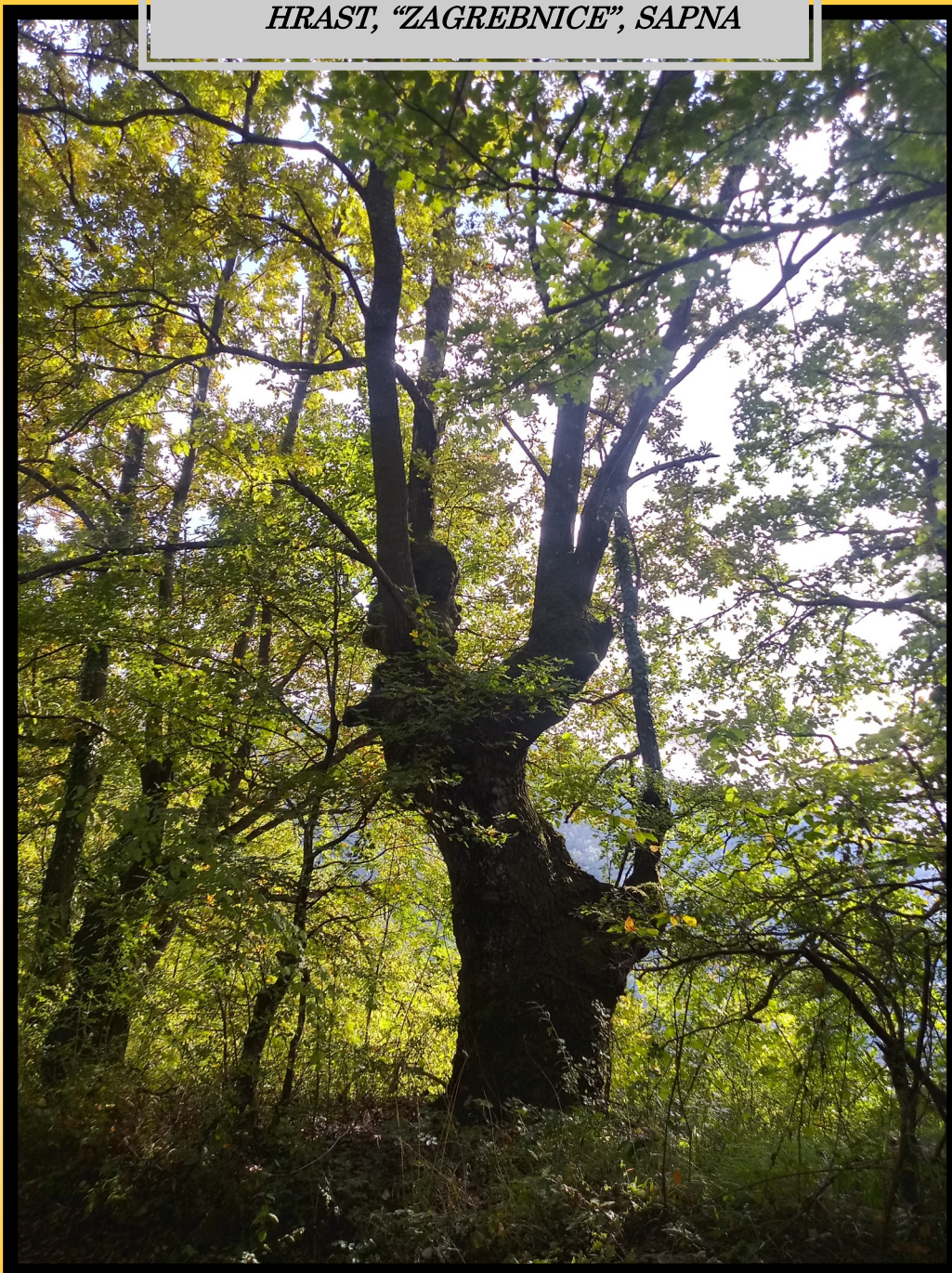
Bukva - *Fagus sylvatica* L.

Naselje Gornje Petrovice ima širok spektar dobara naslijeđa, a najznačajnija su Gradina (arheološko dobro), nekropola stećaka na lokalitetu „Baščica“, (spomeničko dobro) i dovište na uzvišenju Plješevica (nematerijalno kulturno naslijeđe). Stara bukva koja se nalazi na lokalitetu Suvatić zajedno s navedenim dobrima predstavlja kulturni krajolik ovog područja.

„Bosna je poznata kao tradicionalna zemlja bukve“.

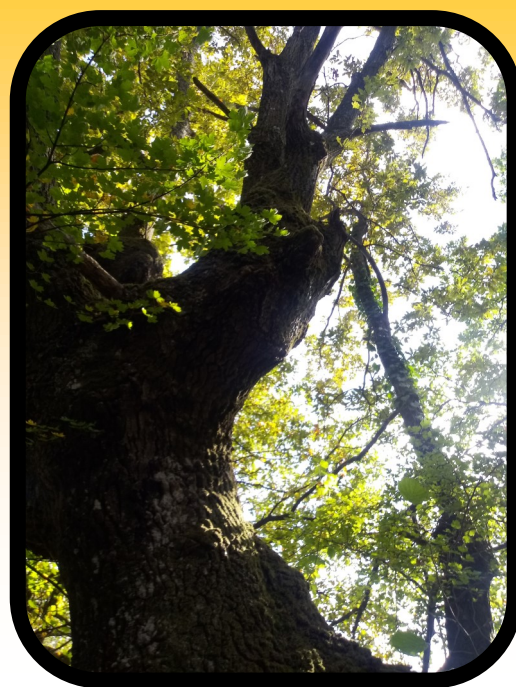
Bukva (*Fagus*) biljni rod iz porodice bukovki kojemu pripada jedanaest vrsta drveća rasprostranjenog po Europi, dijelovima Azije i istočnim dijelovima Sjeverne Amerike. Ime roda dolazi od grčkog *phagein* (jesti; zbog jestivih plodova), zbog čega je nastao latinski *Fagus*. Plodovi obične bukve su jestivi i u prošlosti su se konzumirali, dok danas služe kao hrana jedino šumskoj divljači. Bukva raste na različitim geološkim podlogama i vrstama zemljišta. Ipak, traži duboka, svježja i bogata zemljišta, izbjegava poplavna područja. Rijetko je nalazimo u dolinama, a na visokim planinama penje se i preko dvije hiljade metara nadmorske visine, ali tada u obliku pojedinačnih, zakržljalih, iskrivljenih, često grmastih stabala ili pri osnovi sabljasto povijenih. Sve do 1897. godine smatralo se da na čitavom Euroazijskom kontinentu živi jedna jedina vrsta obične bukve: *Fagus sylvatica* L. Kasnije je konstatovano da je na jugoistočnom dijelu Balkana zastupljena tzv. Balkanaska ili mezijska bukva *Fagu moesiaca* (Maly) Domin).

HRAST, "ZAGREBNICE", SAPNA

Na ovoj nekropoli nalazi se nekoliko oštećenih stećaka.

Hrast kitnjak
- *Quercus petraea* L.

Hrastovi kao kultno i memorijalno drveće su često očuvani pored starih grobalja i vjerskih objekata.

Nalazi se na lokalitetu „Zagrebnice“ kod nekropole sa stećcima u Gornjoj Sapni. Ovaj gorostasni div prirode svojim neobičnim estetskim oblikom plijeni pažnju prolaznika. Mogući uticaj antropogenog faktora se ogleda u oskudnoj krošnji. Oblik krošnje i raspored grana na stablu su oblika spratnosti koje su raspoređene u dva nivoa. Stablo je starosti oko dvije stotine godina.

MUDRE MISLI O DRVEĆU

„Čak i kad bih znao da će svijet sutra propasti, ipak bih posadio svoje stablo jabuke“ (M.L. K.)

„Šuma će roditi rijeke“.

„Mnogo šume - ne uništavaj, malo šume – čuvaj se, nema šume – sadi“.

„Veliki francuski maršal Lyautey jednom je rekao svome vrtlaru da posadi drvo. Vrtlar je prigovorio da drvo raste sporo i da neće dosegnuti punu zrelost još stotinu godina. Maršal je odgovorio: U tom slučaju nemamo vremena za gubljenje- posadite drvo još ovoga popodneva“. (J.F.K.)

"Ako razmišljate godinu dana unaprijed, posijte sjeme. Ako razmišljate deset godina unaprijed, posadite drvo."

"Cijeni stablo po plodu, a ne po lišću."

„Simbolika i stvarno značenje sađenja drveća ima univerzalnu snagu u svakoj kulturi i svakom društvu na zemlji; to je način na koji pojedinci-muškarci, žene i djeca-mogu sudjelovati u stvaranju riješenja za ekološku krizu“. (Al Gore, Zemlja u ravnoteži)

"Na divljem stablu miriše cvijet, a na pitomome plod."

„Sadite drveće. Ono nam daje ključne elemente za naš opstanak: kisik i knjige“. (A.W.B.)

"Oluje su zaslužne što hrastovi dublje urastaju korijenjem u zemlju."

„Jabuka ne pada daleko od stabla.“

IZVORI I LITERATURA

- Arhiva Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona

Studija Kulturno-istorijskog i prirodnog nasleđa. Opština Živinice, Zavod, Tuzla 1987.
Kulturno-istorijsko i prirodno nasljeđe opštine Tuzla, Elaborat prijedloga za zaštitu, Zavod, Tuzla 1988.

Kulturno-istorijsko i prirodno naslijeđe opštine Kladanj, elaborat, Zavod, Kladanj-Tuzla, 1990.

Dendroflora u granicama kompleksa Instituta u Miladijama-Tuzla, elaborat, Zavod, Tuzla 2005.

- Foto-dokumentacija Zavoda.

- Domac, R., 1984: Mala flora Hrvatske i susjednih područja, 3 izdanje, Školska knjiga, Zagreb.

- Strašević, S., 2012: Dva dobra naslijeđa u naseljima Pasci i Donje Petrovice kod Tuzle, Baština sjeveroistočne Bosne br. 4, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla

- Šilić, Č., 1973: Atlas drveća i grmlja, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo.

- Internet reference: Mudre misli o drveću (www.zemljani.com)

- Podršku pri terenskom istraživanju i dokumentovanju memorijalnih stabala dali su: Mirha Osmanović (Puračić), Merima Ibrić (Srebrenik), Spasoje Radovanović, sveštenik (Požarnica), Mensur Smajlović (Sapna), Samir Halilović (Kalesija) i Rusmir Šerifović (Čelić).

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

582.091(497.6 Tuzla)(084)

MEMIĆ, Kasim

Memorijalna stabla u kulturnom krajoliku Tuzlanske regije / Kasim Memić,
Semir Hadžimusić, Rusmir Djedović. - Tuzla : Zavod za zaštitu i korištenje
kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona : Muzej istočne
Bosne, 2020. - 44 str. : fotogr. ; 21 cm

Bibliografija: str. 41.

ISBN 978-9926-8157-9-0 (Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i
prirodnog naslijeđa TK)
ISBN 978-9926-8227-1-2 (Muzej istočne Bosne)

1. Hadžimusić, Semir 2. Djedović, Rusmir

COBISS.BH-ID 41244678
